

JOVÁNOVICS GYÖRGY (1939)

Relief 90 mal 97 l., 1994

Gipsz, 97x90 cm

Jelezve a gipszdozob oldalán: Jovánovics

Kezdő ár: 3 500 000 Ft / 10 938 EUR

Becsérték: 6 000 000 – 8 000 000 Ft

Estimated value: 18 750 – 25 000 EUR

KIÁLLÍTVA:

- György Jovánovics. XLVI. Biennale di Venezia 1995.
- Ungheria. Magyar Pavilon, Velence, 1995. június 12. – október 15.

REPRODUKÁLVA:

- György Jovánovics. XLVI. Biennale di Venezia 1995.
- Ungheria (kiállítási katalógus), Szent István Király Múzeum, Székesfehérvár, 1995

Jovánovics György művei az avantgárd és tradíció dichotómiája, a látható és a leképzett világ azonossága-különözése, valamint a nyomat-lenyomat problémaköre felől közelíthetők meg. A neves művészettörténész, Hans Belting szerint Jovánovics munkássága nem szorítható be csupán a szobrászat műfaji keretei közé, annak ellenére, hogy műveinek nagy része plasztika, gondolkodásában túllép azon, és más műfajok kérdéseit is érinti. Beke László pedig azt írja, hogy Jovánovics tevékenysége „egyértelműen szellemi természetű, minduntalan művészetfilozófiai alaprétegeket érint”.

Jovánovics György 1965-ben az Académie des Beaux-Arts ösztöndíjas hallgatója volt Párizsban. Ekkor talált rá arra az anyagra, a gipszre, amely egész munkásságát végig kíséri. A gipsznek a művészetben mostoha sors jutott, olcsósága, könnyen alakíthatósága, ideiglenessége folytán csupán közvetítőként, segédanyagként, elsősorban az oktatási gyakorlatban

1. Rudolf Lutz: Gipszrelief négyzet körformákkal, 1920-1921
Bauhaus Archive Múzeum, Berlin

használták, végleges műnek nem lehetett a anyaga. Jovánovics azonban önálló plasztikai értékkel és jelentéssréteggel ruházta fel. Egyfelől számára a gipsz éppen olyan értékes anyag, mint a klasszikusoknak a márvány volt, másfelől a gipsz alkalmazásával a szobrászatnak egészen új filozófiájára világított rá.

A hatvanas évek végén figurális szobrokkal jelentkezett (pl. *Részlet a nagy Gillesből*, 1967-68; *Ember*, 1968; *Baj*, 1969), melyek már bevezetik a nézőt Jovánovics gondolkodásmódjába. Méretük és utalásrendszerük ellenére ezek a gipszöntvények csak látszólag monumentálisak és véglegesek, csupán ránézésre emlékeztetnek a valóságra, de érezhetően nem azonosak vele. Nem az anyag ideiglenes, hanem maga az ábrázolás. Kovalovszky Márta szerint a korai művek három fontos mozzanata: a héjszerűség, a drapéria-motívum és az egy-nézetűség bevezetése.¹ Jovánovics a klasszikus szobrászat alapkérdéseit kutatva, nem válaszokra, hanem újabb kérdésekre talált.

2. Herman de Vries: Gipszrelief, 1967
magántulajdon

A hetvenes évekbeli művei már inkább a konceptuális művészet hatásáról árulkodnak, melyekhez saját maga gyakran írásos feljegyzéseket készített. E kétféle művészi (alkotói és értelmezői) magatartás nála nem vált ketté, mintegy kiegészítik, feltételezik egymást. Ezzel párhuzamosan Jovánovics eltávolodott a szorosabban vett szobrászi munkától a fotó irányába. Ezeknek a kompozícióknak a nagy része a látással kapcsolatos tapasztalatokat gyűjtötte össze, és két nagy témakör körül bontakoztak ki: a Liza-képregényekben és a camera obscura-sorozatban. Mindkettő mögött ugyanaz, a látás és valóság problémaköre állt.

Jovánovics a nyolcvanas évek elején Berlinben tartózkodott, a szakirodalom ehhez igazítja érettségét, „nagy” korszakának kialakulásának idejét, amelynek meghatározó műfaja a gipszrelief volt. Az elsőre egyszerűnek tűnő kompozíciók egy bonyolult, sajátos öntési módszerrel készültek: az összehajtogatott vagy –gyúrt, majd újra és újra kisimított, olykor egymásra helyezett fóliák öntvényéből álltak össze. Öntés közben a művész csupán a relief visszáját látta, elülső oldalát nem, vagyis ebben a gesztusban egyszerre van jelen a tudatos tervezés és a véletlen motívuma, a pozitív-negatív formahatás, az eredet-másolat kérdésköre. A reliefek olyas-

minek a lenyomatát képezik, ami nincs is, mivel nincs hagyományos értelemben vett öntőforma, így a lenyomat lesz az eredeti. A mélyben lévő rétegek csupán felsejlenek, amit látunk nem azonos azzal, ahogy elgondoljuk. A gipszreliefek a síkból csak minimálisan válnak ki, a különféle dimenziók között elenyésző a különbség, sokszor csak annyi, amennyire a meggyúrt, majd kisimított matériák „emlékeznek rá”. Ennél fogva a fénynek az ismeretlent élesen feltáró, és ezzel ellentétesen, a dolgokat és viszonyokat sejtelmesen homályba burkoló szerepe megnő: a relief belső világát és viszonyait rajzolja meg. (Jovánovicsnál a fényt alapvetően a fehér fény jelenti, noha volt olyan korszaka, amikor színes műveket készített.) Mindez a szemléltető alapos odafigyelést, kontemplációt kíván, cserébe azonban felhívja a figyelmet az optika, a geometria, az emlékezés, felidézés és képzelet egymásba-játszhatóságára.

A berlini időszakot követően Jovánovics reliefjeinek formája és jelentése tovább gazdagodott. A korábbi lebegő, szemmel alig érzékelhető mélységekhez képest a különböző rétegek szintkülönbségei megnöttek, ezáltal a fény-árnyék játék is intenzívebb lett. Ezzel párhuzamosan új motívumok tűntek fel, mint a hol negatív, hol pozitív plasztikájú „léc” vagy „hasáb”, amely

a síkok tengerében egyféle hídként, vagy épp ellenkezőleg korlátként, falként szolgálnak.

A most aukcióra kerülő Jovánovics mű a terét három lécszálra osztja több részre, egyik derékszögben áll a relief alsó szegélyéhez mérten, az egymáshoz közel lévők pedig enyhén meghajolnak a függőleges tengelyhez képest. Mintha egy folyóval átszelt tájképet néznék felülnézetből. Itt is megjelennek a rácsosra rajzolt és szögletesre vágott fóliák, melyek szabálytalanul, egymás „terébe” áttüremkednek. Jovánovics munkamódszere, hogy egy áttetsző műanyag fóliát helyez a padlóra, amelyekre a különféle, körülbelül 2-3 mm-es gyúrt, rácsozott, meghajtott fóliadarabokat szó szerint rádobja, majd erre önti a frissen kikevert gipszet. A felületek különbségét a surlófény mutatja meg, ami a mű részét képezi. Jovánovics reliefjei háromdimenziós tárgyak bevonásával működnek, és a fény megvilágító-elhomályosító munkája révén lépnek a negyedik, az idő dimenziójába. Ehhez azonban elengedhetetlen a néző, aki a „meglátás” aktusától válik a mű részévé.

Jovánovics-mű ritkán látható aukción, mivel munkái rögtön értő gyűjtők tulajdonába kerülnek, ezért meg kell becsülni, ha mégis úgy adódik, hogy egy nyilvános árverés keretében lehet velük találkozni.

FÖLDES LÉNA

